

Цюряк Ірина Олександрівна 

канд. пед. наук, доцент кафедри мистецької освіти

Житомирський державний університет імені Івана Франка, Україна

ХОРОВЕ ВИКОНАВСТВО В СИСТЕМІ СУЧАСНИХ МИСТЕЦТВОЗНАВЧИХ ПОГЛЯДІВ

Хорове виконавство вже довгий час залишається предметом наукових досліджень через його багатогранний вплив на фізичне, психологічне та когнітивне благополуччя, а також його роль у колективному самовираженні та ідентичності групи. Дослідження охоплюють різноманітні галузі, включаючи психологію, культурологію, мистецтвознавство для того, щоб зрозуміти переваги групового співу та проаналізувати його мистецькі й соціальні аспекти.

Українські вчені, які досліджують окремі питання хорового виконавства: Ю. Чекан, О. Бенч–Шокало з теорії; О. Роженко, М. Черкашина–Губаренко та О. Марач про українські музично–хорові фестивалі; І. Шатова про вокально–хорове мистецтво та освіту: історичні розвідки, виконавські концепції, сучасні тенденції. Серед інших – М. Федорів, який досліджує збереження української духовної хорової культури; Г. Десян про готовність до керування колективом виконавців; І. Цюряк про новітні технології у диригентсько–хоровій підготовці фахівців музичного мистецтва та виклики сучасності для хорового мистецтва.

Дослідженням сучасного хорового мистецтва займаються численні науковці, переважно музикознавці, хорознавці, культурологи та педагоги. Серед них є як досвідчені фахівці, так і молоді дослідники, які вивчають різні аспекти хорового виконавства та творчості. Зокрема, О. Бенч про творчість українських композиторів на прикладі доробку Ганни Гаврилець, у контексті української обрядової культури; О. Коломоець авторка навчального посібника з історії та теорії українського хорового мистецтва; І. Коновалова про феноменології музичної обробки на матеріалі хорових творів українських композиторів XIX–XX століть; В. Михалець вивчає вокальну основу хорового мистецтва, зокрема його історичні та теоретичні аспекти; О. Мироненко досліджує хорову культуру сучасної України; Н. Сиротинська, професор Львівської національної музичної академії ім. М.В. Лисенка, рецензувала наукові збірники про хорове мистецтво; Х. Сташенко авторка дисертаційного дослідження «Хоровий всесвіт Валентина Сильвестрова»;

Т. Кушнір, Н. Величко, Т. Гусарчук є дослідниками новітніх тенденцій української хорової музики ХХІ століття; В. Морозов – автор монографії «Хоровий спів сучасної України: Тенденції розвитку» та багато інших.

Значущість хорового мистецтва сьогодні полягає в його здатності об'єднувати людей, зберігати культурну спадщину та сприяти особистісному розвитку, а також у його актуальності як форми художнього вираження, що розвивається та адаптується до сучасних реалій життя. Хорове мистецтво є потужним інструментом для формування національної ідентичності, духовної консолідації суспільства та збереження традицій через виконання народної, духовної чи сучасної музики [1, 182].

Окреслимо теоретичні основи сучасного хорового виконавства, які поєднують традиційні принципи з сучасними підходами, враховуючи акцент на загальній якості хору (інтонація, тембр, ритм), індивідуальному стилі диригента, інтеграції цифрових технологій та глибшому розумінні виконавства як форми аналізу. Отже, до основних теоретичних принципів відносяться:

Якість хорового співу. Фундаментальним теоретичним принципом є акцент на основних музичних елементах, таких, як інтонація, тембр, ритмічна точність та єдність ансамблю. А ефективне керування колективом виконавців ґрунтується на досягненні високої якості звучання хору.

Стиль і техніка диригента. Не менш вагомим є стиль виконання, що визначається унікальним поєднанням технічних навичок диригента, інтелектуального розуміння та здатності керувати ансамблем і надихати його. Це цілісне явище, що охоплює творчий підхід, стилістичну орієнтацію та особисті манери кожного окремого митця.

Виконання як аналіз. Сучасна теорія музикознавства розглядає виконання як пряму інтерпретацію музичного аналізу і навпаки. Виконання є різновидом аналізу, а аналіз може впливати на виконання. Це передбачає не тільки розуміння партитури, але й перетворення цього розуміння на динамічне логічне виконання. Також сюди входять управління музичним матеріалом, планування репетицій, моніторинг подальших виступів колективу та зворотний зв'язок. І все це спрямовано на сприяння зростанню в контексті виконання.

Слід зазначити, що цифрові технології є важливим новим теоретичним компонентом у хоровому мистецтві. Хоча онлайн-платформи пропонують нові можливості для спілкування та виступів, асинхронні процеси можуть негативно впливати на координацію, необхідну для високоякісної роботи ансамблю виконавців. Тут треба згадати про театральні та міждисциплінарні

елементи, адже сучасна теорія музикознавства досліджує інтеграцію інших форм мистецтва для створення більш динамічних, театральних хорових виступів. Це може включати візуальні елементи або елементи з інших традиційних способів виконання.

Не слід забувати, що принцип репетиційної практики еволюціонує, щоб зосередити більший акцент на психологічні аспекти виконання: формування мотивації, управління страхом та розвиток лідерських якостей серед членів хору [2, 19].

Коротко зупинимось на історичному аспекті розвитку хорового мистецтва. Хорова музика має багату історію, що сягає сивої давнини, і протягом століть еволюціонувала, ставши наріжним каменем як релігійних, так і світських традицій. У Середньовіччі хорова музика була пов'язана переважно з релігійними обрядами: переважали григоріанські пісні, що характеризувалися монофонічною фактурою. З настанням епохи Ренесансу фактура стала більш складною завдяки введенню поліфонії. У період Бароко з'явилися складні композиції Йоганна Себастьяна Баха, якого вважають майстром хорової музики. Класичний і романтичний періоди ще більше розширили емоційний діапазон і технічну складність хорових творів, а композитори Моцарт, Бетховен і Брамс, зробили вагомий внесок у цей процес.

Сучасна хорова музика нерідко не піддається традиційній класифікації. Вона включає в себе широкий спектр стилів: мінімалізму, що характеризується повторюваними структурами та акцентом на простоті та має глибокий вплив на сучасну хорову музику. Композитори Арво Пярт і Філіп Гласс використовували мінімалістичні техніки для створення надзвичайно красивих хорових творів, які резонують із сучасною аудиторією. А експериментальна музика, джаз та світова різноманітність відкрили нові можливості як для композиторів, так і для виконавців.

В останні роки сучасна хорова музика стала потужною силою, поєднуючи в собі давні традиції та інноваційні підходи. Це поєднання не тільки збагатило жанр, але й привернуло ширшу аудиторію. Багато сучасних композиторів черпають натхнення у світовій музиці, використовуючи елементи народнопісенних звукових традицій. Це злиття не тільки збагачує музичну фактуру, але й розширює привабливість хорової музики. Наприклад, використання Еріком Вітакрем африканських ритмів у його творі «Cloudburst» отримало широке схвалення музикознавців [3].

Сучасна хорова музика має унікальну здатність встановлювати глибокий емоційний зв'язок з аудиторією. Її інноваційні підходи та різноманітні впливи роблять її доступною для людей будь-якого віку та походження. Одним з

найважливіших впливів сучасної хорової музики є її привабливість для молодшої аудиторії. Завдяки використанню сучасних елементів та порушенню актуальних тем, вона резонує з демографічною групою, яка зазвичай не цікавиться традиційною хоровою музикою. Згідно з дослідженням Chorus America, третина членів хорових колективів – це люди до 35 років!

Таким чином, сучасна хорове виконавство – це не тільки постійний об'єкт для наукових досліджень, а динамічний і еволюційний жанр, який заповнює прогалину між традицією та інноваціями. Завдяки поєднанню різноманітних впливів і технік, вона має силу глибоко зачіпати слухачів. Незалежно від того, чи ви досвідчений шанувальник хорової музики, чи тільки починаєте знайомитися з цим жанром, існує безліч способів долучитися до сучасної хорової музики та підтримати її. Від відвідування живих виступів і прослуховування записів до співу в хорі та підтримки новацій – існує безліч можливостей для вивчення цього захоплюючого напрямку. Сучасна хорова музика продовжує розвиватися і обіцяє надихати та зачаровувати аудиторію ще протягом багатьох поколінь.

Список використаних джерел:

1. Малюцький В.О. (2025) Хорове мистецтво як елемент культурного бренду України: традиції, трансформації, перспективи. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв : наук. журнал.* № 2. С. 181–187.
2. Муравський П.І. (2014) Мистецтво хорового співу. *Часопис Національної музичної академії України імені П.І. Чайковського.* № 4. С. 18–23.
3. Сучасний культурний простір у мистецтвознавчому дискурсі: (2019) 36. матеріалів Міжн. дистанц. наук.–практ. конф., Київ, 14 листопада 2019 р. Київ : НАКККиМ. 272 с.